

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ

The Relationships of Knowledge, Attitude, and Smoking Cessation Promotion Behavior for Smoker Patients among Air Force Student Nurses

จิรภิญญา คาร์ตัน*

Jirapinya Khamrath*

วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10220

Royal Thai Air Force Nursing College, Bangkok, Thailand 10220

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนพยาบาลทหารอากาศ จำนวน 86 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลแบบสอบถามความรู้ เจตคติและพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 11.17$, S.D. = 1.64) เจตคติอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 65.52$, S.D. = 5.13) และพฤติกรรมการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 19.58$, S.D. = 3.10) ความรู้และเจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.32, 0.36$, $p < 0.05$) ตามลำดับ

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการควบคุมการบริโภคยาสูบให้แก่แก่นักเรียนพยาบาลต่อไป

คำสำคัญ: ความรู้ เจตคติ พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่

Abstract

This study aimed to examine level and relationships of knowledge, attitude and smoking cessation promotion behavior for smoker patients among Air Force student nurses. Samples were 86 Air Force student nurses. Questionnaires composed of demographic data, knowledge, attitude and smoking cessation promotion behavior questionnaires. Data were analyzed by descriptive statistic and Pearson product moment correlation coefficient.

The results showed that majority of the samples' knowledge level of smoking was good ($\bar{X} = 11.17$, S.D. = 1.64), their attitude was a good level ($\bar{X} = 65.52$, S.D. = 5.13), and smoking cessation promotion behavior for smoker patients was a medium level ($\bar{X} = 19.58$, S.D. = 3.10). The findings of the relationships revealed that knowledge and attitude were significantly correlated to smoking cessation promotion behavior for smoker patients ($r = 0.32, 0.36, p < 0.05$, respectively).

These results can be used to guide learning process about tobacco control for nursing student in the future.

Keywords: Knowledge, Attitude, Smoking cessation promotion

บทนำ

การสูบบุหรี่เป็นปัญหาด้านสุขภาพสำคัญระดับโลก ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านสุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ปัจจุบันมีผู้สูบบุหรี่จำนวน 1,300 ล้านคนทั่วโลก แต่ละปีจะมีผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ประมาณ 7 ล้านคน และร้อยละ 80 ของผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่อยู่ในประเทศที่มีรายได้ต่ำจนถึงปานกลาง¹ สำหรับประเทศไทย จากการสำรวจพฤติกรรมสูบบุหรี่ของประชากรไทย ปี พ.ศ. 2560² พบว่า ในจำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีผู้ที่สูบบุหรี่มากถึง 10.7 ล้านคน หรือร้อยละ 19.1 โดยมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ สูบบุหรี่เป็นประจำ นอกจากนี้การสูบบุหรี่ยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-communicable disease: NCD) โดยเฉพาะโรคหัวใจและหลอดเลือด มะเร็งปอด และถุงลมโป่งพอง เนื่องจากควันบุหรี่มีสารเคมีมากกว่า 7,000 ชนิด โดยเป็นสารพิษมากกว่า 250 ชนิด และเป็นสารก่อมะเร็งมากกว่า 70 ชนิด ซึ่งพบว่าในปี พ.ศ. 2556 มีคนไทยจำนวนมากกว่า 120,000 คนเสียชีวิตด้วยโรคที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ เช่น มะเร็งปอด หลอดเลือดสมอง และปอดอุดกั้นเรื้อรัง³ ดังนั้นการเลิกสูบบุหรี่จึงมีความสำคัญและสามารถลดความเสี่ยงของการเกิดโรคที่เป็นผลมาจากการสูบบุหรี่และการเสียชีวิตได้

การให้ความช่วยเหลือผู้สูบบุหรี่ให้เลิกบุหรี่ มีแนวทางและวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน บุคลากรวิชาชีพสุขภาพทุกสาขาจึงควรมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการช่วยเหลือผู้สูบบุหรี่ให้เลิกบุหรี่ตลอดจนค้นหาวิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้ผู้สูบบุหรี่สามารถเลิกบุหรี่ได้สำเร็จ⁴ นักเรียนพยาบาลเป็นกลุ่มทรัพยากรทางการพยาบาลที่สำคัญที่จะเป็นผู้นำ หรือต้นแบบด้านสุขภาพให้กับชุมชน และจะเป็นผู้รับช่วงต่อในการรับผิดชอบดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสุขภาพในอนาคต⁵ เพื่อให้ให้นักเรียนพยาบาลมีความรู้ความสามารถ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างเสริมสุขภาพเรื่องการส่งเสริม

การเลิกบุหรี่แก่ผู้มารับบริการในสถานบริการด้านสุขภาพ จึงควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งมิติด้านด้านความรู้ เจตคติ และทักษะที่จะเป็นสำหรับการส่งเสริมการเลิกบุหรี่

วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ กรมแพทย์ทหารอากาศ เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผลิตบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ที่มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของระบบบริการสุขภาพและนโยบายภาครัฐ ได้ให้ความสำคัญของการควบคุมการบริโภคยาสูบ โดยจัดให้มีการบูรณาการเรียนการสอนการควบคุมการบริโภคยาสูบในการเรียนการสอนทุกรายวิชาด้านการพยาบาลทั้งนี้ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ กองการศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการควบคุมการบริโภคยาสูบ จึงได้บูรณาการเรียนการสอนการควบคุมการบริโภคยาสูบในการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่¹ ให้แก่นักเรียนพยาบาลทหารอากาศ โดยก่อนที่นักเรียนจะขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยจะมีการจัดอบรมเรื่องการควบคุมการบริโภคยาสูบ เพื่อให้แก่นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ให้แก่ผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ขณะขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

การส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาล นักเรียนต้องนำความรู้และทักษะการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลิกบุหรี่ไปใช้ ดังนั้น ความรู้จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ให้แก่ผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ รวมทั้งนักเรียนจะต้องมีเจตคติที่ดีต่อการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ให้แก่ผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ เพราะเมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีก็จะมีคามพยายามและทุ่มเทในการที่จะช่วยให้ผู้ป่วยที่สูบบุหรี่เลิกบุหรี่ ซึ่งตามแนวคิดของบลูม⁶ ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะคนเป็นตัวเร่งให้เกิดการปฏิบัติหรือการกระทำ และความรู้จะไม่ถูกนำมาใช้จนกว่าจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัตินั้นๆ

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง

ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบของวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และเพื่อเป็นการปลูกฝังเจตคติที่ดีในเรื่องการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลซึ่งจะเป็นพยาบาลวิชาชีพต่อไปในอนาคต อันจะเกิดประโยชน์กับผู้รับบริการในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ระดับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ อยู่ในระดับใด
2. ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ ในครั้งนี้ ใช้แนวคิดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ของบลูม⁶

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ (descriptive correlational research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนพยาบาลทหารอากาศ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ ชั้นปีที่ 2 และ 3 ปีการศึกษา 2560 ที่ผ่านการเรียนการสอนแบบบูรณาการเรื่องการควบคุมการบริโภคยาสูบและผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในรายวิชา

ปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 จำนวน 108 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่⁷ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 86 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับผลการเรียน ประสิทธิภาพ การสูบบุหรี่ของบุคคลรอบข้าง จำนวน 5 ข้อ
2. แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ จำนวน 15 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็น “ใช่” และ “ไม่ใช่” ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบ ซึ่งตรงกับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 6 คะแนน หมายถึง ความรู้อยู่ในระดับต่ำ

คะแนน 6-10 คะแนน หมายถึง ความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 11-15 คะแนน หมายถึง ความรู้อยู่ในระดับดี

3. แบบสอบถามเจตคติเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ และการเลิกบุหรี่ จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's scale) มี 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 36 คะแนน หมายถึง เจตคติอยู่ในระดับต่ำ

คะแนน 36-55 คะแนน หมายถึง เจตคติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 56-75 คะแนน หมายถึง เจตคติอยู่ในระดับดี

4. แบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ จำนวน 7 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's scale) มี 4 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง และไม่ปฏิบัติเลย โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 15 คะแนน หมายถึง พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่อยู่ในระดับต่ำ

คะแนน 15-21 คะแนน หมายถึง พฤติกรรมส่งเสริม
การเลิกบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 21-28 คะแนน หมายถึง พฤติกรรมส่งเสริม
การเลิกบุหรี่อยู่ในระดับสูง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยเครื่องมือทั้งหมดได้
รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content Validity)
ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สำนวนภาษา รูปแบบและ
ความเหมาะสมของข้อคำถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน
และทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยผู้วิจัย
ได้นำเครื่องมือไปใช้ทดลองกับกลุ่มนักเรียนพยาบาลทหาร
อากาศที่ผ่านการเรียนการสอนแบบบูรณาการเรื่องการควบคุม
การบริโภคยาสูบและการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย
จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่
หาความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้สูตรครุเดอร์-ริชาร์ดสัน
(Kuder-Richardson: KR-20) มีค่าเท่ากับ 0.53 สำหรับ
แบบสอบถามเจตคติและแบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมการ
เลิกบุหรี่ วิเคราะห์โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
(Cronbach alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.75 และ 0.78
ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้รับการรับรองด้านจริยธรรม
จากคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัยของโรงพยาบาล
ภูมิพลอดุลยเดช กรมแพทย์ทหารอากาศ เลขที่ 89/61
เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2561 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์
ก่อนทำการเก็บข้อมูล และให้กลุ่มตัวอย่างยินยอมให้ข้อมูล
ด้วยความสมัครใจ โดยการตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง
สามารถหยุดหรือปฏิเสธ และขอออกจากกรวิจัยได้ตลอดเวลา
และการวิจัยนี้คำนึงถึงความถูกต้อง สิทธิประโยชน์และ
ความเท่าเทียมกันของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลของผู้ตอบ
แบบสอบถามจะถูกเก็บเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยชื่อ
นามสกุล และการนำเสนอผลการวิจัยเป็นไปในภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้รับอนุมัติจากผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล
ทหารอากาศ ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายและเข้าพบกลุ่ม
ตัวอย่าง ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ และกระบวนการเก็บข้อมูล

ผู้ร่วมในการวิจัยไม่ต้องกรอกชื่อ-นามสกุล เมื่อทำเสร็จแล้วให้
นำแบบสอบถามใส่ซองที่เตรียมไว้ให้ทันทีโดยไม่ให้ผู้ใดเห็น
คำตอบในแบบสอบถาม และปิดผนึกให้เรียบร้อย นอกจากนี้
กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการแจ้งว่าการตอบคำถามแต่ละข้อไม่มีข้อ
ใดถูกหรือผิด คำตอบจะเป็นเพียงความคิดเห็นและพฤติกรรม
ของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น จะไม่มีผลต่อคะแนนใดๆทั้งสิ้น เมื่อ
กลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการให้กลุ่ม
ตัวอย่างเซ็นใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Consented form)
ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบสอบถาม
ข้อมูลส่วนบุคคลแบบสอบถามความรู้ เจตคติและพฤติกรรม
ส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วย ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม
ประมาณ 20-30 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ระดับความรู้ เจตคติ
และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ โดยใช้
สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยง
เบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์
ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่
ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ โดยใช้สถิติ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดค่านัยสำคัญของ
สถิติอยู่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 93.02
เพศชาย ร้อยละ 6.98 อายุ 20 ปี ร้อยละ 55.8 ทุนกองทัพอากาศ ร้อยละ 60.47 ระดับผลการเรียนในภาคเรียนที่ผ่าน อยู่
ระหว่าง 3.00-3.49 มากที่สุด ร้อยละ 56.98 และกลุ่มตัวอย่าง
มีบุคคลรอบข้างสูบบุหรี่ ร้อยละ 63.95

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง
ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 66.3 เจตคติอยู่ในระดับ
ดี คิดเป็นร้อยละ 95.3 ในด้านพฤติกรรมส่วนใหญ่มีระดับ
พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกสูบบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ อยู่ในระดับ
ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.6

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามระดับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ (n = 86)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้		
ดี (คะแนน 11-15)	57	66.3
ปานกลาง (คะแนน 6-10)	29	33.7
ต่ำ (คะแนนต่ำกว่า 6)	0	0.0
เจตคติ		
ดี (คะแนน 56-75)	82	95.3
ปานกลาง (คะแนน 36-55)	4	4.7
ต่ำ (คะแนนต่ำกว่า 36)	0	0.0
พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่		
สูง (คะแนน 22-28)	25	29.1
ปานกลาง (คะแนน 15-21)	59	68.6
ต่ำ (คะแนนต่ำกว่า 15)	2	2.3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความรู้ เจตคติและพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 86)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรู้	11.17	1.64	ดี
เจตคติ	65.52	5.13	ดี
พฤติกรรม	19.58	3.10	ปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยระดับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 11.17$, S.D. = 1.64) เจตคติโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 65.52$, S.D. = 5.13) และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 19.58$, S.D. = 3.10)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติและพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 86)

ตัวแปร	ความรู้	เจตคติ	พฤติกรรม
ความรู้	1		
เจตคติ	0.25* (0.019)	1	
พฤติกรรม	0.32** (0.003) (0.001)	0.36**	1

*p-value < .05, **p-value < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.32, p < 0.05$) เจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.36, p < 0.05$) และความรู้มีความสัมพันธ์กับเจตคติ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($r = 0.25, p < 0.05$)

อภิปรายผล

1. ระดับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ที่ระดับดี ($\bar{X} = 11.17, S.D. = 1.64$) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ที่ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 66.3 สอดคล้องกับผลการศึกษาของกอนันต์⁸ ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยบุหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีส่วนใหญ่มีระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันมีการรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ที่เข้มข้นทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การรณรงค์โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สื่อภายในสถานพยาบาล เป็นต้น ทำให้มีการตื่นตัวในเรื่องพิษภัยของบุหรี่และประโยชน์ของการเลิกบุหรี่ อีกทั้งนักเรียนพยาบาลทหารอากาศทุกคนจะได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นฝึกในรายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่¹ ซึ่งหนึ่งในหัวข้อที่มีการเตรียมความพร้อม คือ การควบคุมการบริโภคยาสูบ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่โดยรวมอยู่ในระดับดี แต่ยังเป็นที่น่าสังเกตคือ เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลิกบุหรี่และพระราชบัญญัติควบคุมการบริโภคยาสูบอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ เช่น ข้อคำถามที่ว่า วิธีการเลิกบุหรี่ที่ดี ควรจะหยุดสูบในทันที หรือที่เรียกว่า “หักดิบ” โดยกลุ่มตัวอย่างตอบถูกทั้งหมด 19 คน คิดเป็นร้อยละ 22.09 และข้อคำถามที่ว่า ตามกฎหมายกำหนดห้ามจำหน่ายบุหรี่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ตอบถูกทั้งหมด 33 คน คิดเป็นร้อยละ 38.37 แสดงให้เห็นว่านักเรียนพยาบาลทหารอากาศยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิธีการเลิกบุหรี่และพระราชบัญญัติควบคุมการบริโภคยาสูบ ดังนั้นเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการเลิกบุหรี่และพระราชบัญญัติควบคุมการบริโภคยาสูบควรได้รับการอบรมและพัฒนาให้ครอบคลุม โดยการจัดให้มีการทบทวนและเน้นย้ำความรู้ที่จำเป็นในขณะที่นักเรียนพยาบาลขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย โดยเฉพาะอาจารย์พยาบาลที่เป็นผู้ฝึก

การฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักเรียนพยาบาล มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับส่งเสริมและแนะนำเรื่องการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาล

เจตคติของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ที่ระดับดี ($\bar{X} = 65.52, S.D. = 5.13$) โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับ เจตคติอยู่ที่ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 95.3 สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมา⁸ ที่พบว่า ในด้านทัศนคติและความเชื่อต่อการสูบบุหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีส่วนใหญ่มีระดับคะแนนเฉลี่ยทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ดี และการศึกษาก่อนหน้า⁹ ที่ศึกษาเจตคติต่ออันตรายของการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมปลายอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติต่ออันตรายของการสูบบุหรี่ อยู่ในเกณฑ์ดี อีกทั้งผลการศึกษาจากต่างประเทศ ที่พบว่า ผู้ให้บริการด้านสุขภาพระดับปฐมภูมิในศูนย์ดูแลสุขภาพแห่งหนึ่งของประเทศซาอุดีอาระเบีย มีเจตคติที่ดีต่อการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเลิกบุหรี่ จากผลการวิจัยที่พบว่าเจตคติของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ที่ระดับดี อธิบายได้ว่า เจตคติเป็นท่าที ความรู้สึก ผลรวมของกระบวนการทางความคิดของบุคคลที่มีต่อวัตถุ สิ่งของ สถานการณ์ เปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม¹¹ การที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับดี และการจัดอบรมเรื่องการควบคุมการบริโภคยาสูบในนักเรียนพยาบาลก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยจึงเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เกิดเป็นความรู้ที่ถูกต้องและส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดี

พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 19.58, S.D. = 3.10$) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ อยู่ที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.6 สอดคล้องกับการศึกษาจากต่างประเทศ¹⁰ ที่พบว่าผู้ให้บริการด้านสุขภาพระดับปฐมภูมิในศูนย์ดูแลสุขภาพแห่งหนึ่งของประเทศซาอุดีอาระเบีย มีการฝึกปฏิบัติด้านการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเลิกบุหรี่อยู่ในเกณฑ์ดี และจากการศึกษาก่อนหน้า¹² ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมว่ามี 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยนำ หมายถึง ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และสถานภาพทางสังคม เป็นต้น ปัจจัยเอื้อ หมายถึง สภาพของสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้อให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือมีพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ระยะเวลาที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ การได้รับการศึกษาอบรม

และการศึกษาดูงาน เป็นต้น และปัจจัยเสริม หมายถึง ผลสะท้อนกลับที่บุคคลได้รับหรือคาดว่าจะได้รับการแสดงพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ได้แก่ แรงจูงใจ และแรงสนับสนุนทางสังคม ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีปัจจัยที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรม โดยการที่นักเรียนพยาบาลได้รับการปลูกฝังและได้รับความรู้ในเรื่องของการควบคุมการบริโภคยาสูบ แต่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนพยาบาลทหารอากาศชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ซึ่งนักเรียนพยาบาลทหารอากาศชั้นปีที่ 2 เพิ่งขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย อาจจะมีโอกาสได้พบเจอผู้ป่วยที่สูบบุหรี่และได้เข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีผู้สูบบุหรี่ ทำให้มีโอกาสได้แนะนำและส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ได้ไม่มากนัก จึงอาจจะส่งผลให้การเกิดพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = 0.32, p < .05$) อธิบายได้ว่า เมื่อความรู้เพิ่มขึ้น พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศจะเพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากความรู้เป็นปัจจัยนำหรือองค์ประกอบ ภายในที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล การที่กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดอบรมเรื่องการควบคุมการบริโภคยาสูบก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยมีส่วนช่วยกระตุ้นและช่วยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารและพฤติกรรมบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹³ และการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมช่วยเลิกบุหรี่ ที่พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมช่วยเลิกบุหรี่ของทีมผู้ให้บริการทางสุขภาพในประเทศเคนยา¹⁴

เจตคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = 0.36, p < .05$) อธิบายได้ว่า เมื่อเจตคติเพิ่มขึ้น พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่จะเพิ่มขึ้น

ตามไปด้วย อธิบายได้ว่าเจตคติเป็นผลมาจากกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นที่มาของการลงมือ ปฏิบัติ และเจตคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความรู้ ความเข้าใจ เจตคติจึงเป็นตัวทำนายพฤติกรรมได้ ดังนั้น การที่จะทำให้คนเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จำเป็นต้องเปลี่ยนเจตคติและเปลี่ยนแปลงความรู้ก่อน ในงานวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนพยาบาลได้รับการพัฒนาองค์ความรู้โดยการอบรมเรื่องการควบคุมการบริโภคยาสูบก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาล จึงตัดสินใจเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมที่คิดว่าเป็นดีต่อตัวผู้รับบริการหรือผู้ป่วย โดยการส่งเสริมหรือนำให้ผู้ป่วยที่สูบบุหรี่เลิกสูบบุหรี่ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติและการรับรู้ทักษะด้านความปลอดภัยของผู้ป่วยของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศชั้นปีที่ 4 ที่พบว่าเจตคติและการรับรู้ทักษะด้านความปลอดภัยของผู้ป่วยของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹⁵ และการศึกษาเกี่ยวกับช่วยเลิกบุหรี่ ที่พบว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมช่วยเลิกบุหรี่ของทีมผู้ให้บริการทางสุขภาพในประเทศเคนยา¹⁴

ความรู้มีความสัมพันธ์กับเจตคติ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ($r = 0.25, p < .05$) อธิบายได้ว่า เมื่อนักเรียนพยาบาลความรู้เพิ่มขึ้น จะมีเจตคติที่ดีต่อการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ อาจเนื่องมาจากความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ที่ระดับดี และจากการที่ได้รับการอบรมและการเตรียมความพร้อมในเรื่องการควบคุมการบริโภคยาสูบก่อนที่จะขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย เป็นไปตามแนวคิดของบลูม⁶ ที่กล่าวไว้ว่า ความรู้เป็นกระบวนการทางสมองที่มีขั้นตอนต่างๆ เป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดเจตคติ เมื่อมีการเรียนรู้ในตัวบุคคลจะเกิดความรู้ ความเข้าใจส่งผลให้เกิดเจตคติและแสดงออกในการปฏิบัติหรือเกิดการกระทำ และความรู้จะไม่ถูกนำมาใช้จนกว่าจะเกิดเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติ นั้น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติของบุคลากรสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลในวาระสุดท้ายของชีวิตในผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรัง พบว่าความรู้ของบุคลากรสุขภาพมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹⁶ และการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และมีทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย ของนักเรียนพยาบาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม ชั้นปีที่ 4 ที่พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก

กับทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย¹⁷

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการควบคุมการบริโภคยาสูบ โดยอาจารย์ผู้สอนควรเน้นย้ำในเรื่องคำแนะนำเพื่อการช่วยเลิก บุหรี่หรือวิธีการเลิกบุหรี่ รวมถึงพระราชบัญญัติควบคุมการ บริโภคยาสูบ ซึ่งเป็นหัวข้อที่นักเรียนพยาบาลทหารอากาศยัง ขาดความรู้ความเข้าใจ

2. ในการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย อาจารย์นิเทศควรเน้นย้ำให้นักเรียนพยาบาลมีการส่งเสริมการ เลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ และเสริมสร้างความตระหนักถึง อันตรายจากการสูบบุหรี่เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญและ ประโยชน์ของการส่งเสริมการเลิกบุหรี่

3. เนื่องจากความรู้ และเจตคติมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียน พยาบาลทหารอากาศ จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยว กับ การสูบบุหรี่และการเลิกบุหรี่ รวมถึงเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อ การส่งเสริมการเลิกบุหรี่ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ให้นักเรียน พยาบาลทหารอากาศ เพื่อให้นักเรียนพยาบาลเกิดพฤติกรรม ส่งเสริมการเลิกบุหรี่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงผลของการส่งเสริมการเลิกบุหรี่ ในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ โดยการ ติดตามประเมินผลว่าผู้รับบริการหรือผู้ป่วยสามารถเลิกบุหรี่ ได้มากน้อยเพียงใด

2. ควรศึกษาถึงพฤติกรรมจริงของกลุ่มตัวอย่าง เช่น การสังเกต หรือประเมินโดยอาจารย์นิเทศประจำหอผู้ป่วย เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จาก แบบสอบถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างประเมินตนเอง

References

1. World Health Organization. Who Report on the Global Tobacco Epidemic, 2017: Monitoring tobacco use and prevention policies. Geneva: World Health Organization. 2017.
2. Tobacco Control Research and Knowledge Management Center. Smoking behavior in Thai population report, 2018. Bangkok: Mahidol University, 2018. (in Thai)
3. Tobacco Control Research and Knowledge Management Center. Tobacco control situation in Thailand, 2016. Bangkok: Mahidol University, 2016. (in Thai)
4. Raya P., Benjakul S., Kengganpanich M., Kengganpanich T., Lattanand K. Effects of the smoking cessation program applying transtheoretical model among smokers at Wongwon sub-district, Kuntung district, Trang province. Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok, 2015, 31(2): 9-25. (in Thai)
5. Sane A., Pantaewan P., Boonrubpayap B. A potential developing program for nurse student leaders on knowledge, attitude toward tobacco, and smoke cessation counseling skills in community. Thai Journal of Nursing, 2013, 62(1): 22-31. (in Thai)
6. Bloom B S. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook: Cognitive domain.1sted. New York: Mc Kay. 1964

7. Yamane T. Statistics: An introductory analysis 3rd ed. Tokyo: Harper. 1973.
8. Pongpit K., Jankhamdee S., Kraiwiset R., Chaikulwattana A. A survey of knowledge behavior and attitude toward smoking of student in Ubon rachathani University. *Isan Journal of Pharmaceutical Sciences*, 2011,7(2): 40-50. (in Thai)
9. Suebsamran P., Chaikulwattana A., Manwong M., Jannual N., Janthatorn W. Relationship between Knowledge, Attitudes toward Cigarette Smoking Dangers and Cigarette Smoking among High School Students: A case study of Kho-Wang, Yasothorn. *Journal of Science & Technology, Ubon Ratchathani University*, 2017,19 (3): 12-12. (in Thai)
10. Al-Jdani S., Mashabi S., Alsaywid B., Zahrani A. Smoking cessation counseling: Knowledge, attitude and practices of primary healthcare providers at National Guard Primary Healthcare Centers, Western Region, Saudi Arabia. *Journal of Family and Community Medicine*, 2018, 25(3):175-182.
11. Plailek T. The attitudes and levels of satisfaction of students learning English with foreign teacher in Bangkok Rajabhat Univeristy Demonstration Schools. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University, 2013. (in Thai)
12. Wichanprapha T., Homsin P., & Srisuriyawet R. Factors Affecting Health behaviors of Health Volunteers, Chanthaburi Province. *The Public Health Journal of Burapha Univerisity*, 2012, 7(2): 53-68.
13. Sirichote T. Knowledge, Attitude, and Behaviors about Food Consumption of Songkhla Rajabhat University Undergraduate Students. Songkhla: Songkhla Rajabhat University, 2014. (in Thai)
14. Watiri G., Health care providers knowledge, attitude and practice of smoking cessation interventions in public health facilities in Kiambu country, Kenya. Kenya: University of Nairobi, 2014.
15. Paorohit W., Amornrattanathada C., & Khamrath J. The Relationships of Knowledge, Attitude and Perceive of Patient Safety Skill of the Senior Air Force Student Nurses, Royal Thai Air Force Nursing College. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*, 2018, 19(2):241-248. (in Thai)
16. Ruansri P., Pothiban L. & Nanasilp P. Knowledge, Attitudes, and Practices Among Health Care Personnel Pertaining to Terminal Care for Older Patients with Chronic Illness. *Nursing Journal*. 2015; 42(2): 24-35. (in Thai)
17. Rugsanor I., Chaiviboontham S., & Pokpalagon P. Knowledge, Attitude, and Self-Efficacy in End-of-Life Care of Senior Military Student Nurses. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*. 2018; 19(Sup.): 142-150. (in Thai)